'Nederland niet op slot door Natura 2000'

Raoul Beunen: "In het begin was er sprake van gemakzucht." Foto WUR

DOOR JEROEN SAVELKOULS

INTERVIEW
Raoul Beunen

Anders dan wat veel belangenorganisaties en politici willen doen geloven, zijn er in en om Natura 2000 best mogelijkheden voor economische ontwikkelingen. Het beeld dat alles op slot staat klopt niet, zegt onderzoeker Raoul Beunen.

Wat ooit een eenvoudig te realiseren project leek, is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een hoofdpijndossier van formaat: Natura 2000. Onderschatting, juridisering en negatieve beeldvorming hebben ertoe geleid dat de bescherming van dit netwerk van waardevolle natuurgebieden zo'n tien jaar na de introductie nog altijd verre van optimaal is. Universitair Raoul Beunen van Wageningen UR bestudeerde samen met collega's Kristof van Assche en Martijn Duinveld de implementatie van het Europese natuurbeleid en kwam tot de conclusie dat het al aan het begin van het proces is misgegaan. "Er was sprake van gemakzucht."

Wat is de hoofdoorzaak voor de problemen?

"Wij laten zien dat er een aaneenschakeling van elkaar versterkende gebeurtenissen heeft plaatsgehad: de manier waarop wij de Vogel- en Habitatrichtlijnen hebben ingevoerd, rechtszaken, beeldvorming in de media, reacties van belangenorganisaties en politici daarop. Alles bij elkaar heeft dit geleid tot het idee dat Nederland op slot zit."

Waar is het fout gegaan?

"Het is begonnen bij de wijze waarop Nederland de regels heeft geïmplementeerd. Wij waren destijds bij de opstelling van de richtlijnen nadrukkelijk aanwezig in Brussel; de wetgeving is rechtstreeks terug te voeren op wat wij hadden ingebracht. Daardoor is het idee ontstaan: wij hebben het toch wel goed voor elkaar, die richtlijnen zijn meer voor andere lidstaten. Een zekere gemakzucht dus. Als gevolg daarvan verliep het proces van aanpassing van de Nederlandse wetgeving traag. En toen begonnen de rechtszaken."

'De agrarische wereld heeft veel interesse in de omgeving'

In uw rapport stelt u dat de rechtszaken de uitvoering verder hebben gecompliceerd.

"Dat klopt. De eerste zaak ging over een bedrijventerrein in Heerlen, dat met een beroep op de Habitatrichtlijn werd tegengehouden. Dit genereerde veel media-aandacht en leidde tot nieuwe zaken. Niet alleen natuurbeschermingsorganisaties, maar ook ondernemers en burgers stapten naar de rechter; Natura 2000 is gebruikt om projecten tegen te houden waar men het om wat voor reden dan ook niet mee eens was. Politici speelden daar handig op in door te benadrukken dat de regels inderdaad wel heel lastig en ingewikkeld zijn, maar dat zij daar iets aan zouden doen. In de politiek gaat het nu alleen nog maar over oplossingen die haalbaar en betaalbaar zijn, terwijl de inhoudelijke discussie op de achtergrond is geraakt."

U heeft het over het beeld dat Natura 2000 lastig is. Toch zijn de problemen reëel; veel boerenbedrijven zitten daadwerkelijk op slot.

"Natuurlijk zijn er ontwikkelingen die zijn stopgezet en de frustratie over het stikstofdossier is zeker terecht. Maar het verhaal is veel genuanceerder, er zijn genoeg voorbeelden van projecten die wél kunnen doorgaan. Alleen: die halen vaak de media niet. Tegelijkertijd zie je dat dit negatieve gevoel wordt uitgebuit door belangenorganisaties, die het gebruiken om zich mee te profileren. Door te zeggen dat alles op slot staat, zet je natuurlijk een krachtig beeld neer. Dit draagt echter niet bij aan een oplossing, maar versterkt de problemen en leidt tot polarisatie."

De studie laat zien dat ook natuurbeschermers hebben bijgedragen aan het creëren van dit hoofdpijndossier. Op welke wijze?

"Juist in de agrarische wereld is er veel interesse in de omgeving; ondernemers zijn trots op het landschap. Het is dan niet zo handig als natuurorganisaties daar niet voor openstaan en benadrukken dat cultuurlandschap strikt ecologisch onvoldoende is; daardoor ontstaat een wij-zij-gevoel. Er zijn zoveel mensen die zich inzetten voor natuur en landschap, daar moet je gebruik van maken in plaats van eng definiëren wat natuur precies is."

Wat is uw advies aan de nieuwe staatssecretaris van landbouw en natuur, Co Verdaas?

"Het is van belang om lessen te trekken uit de laatste tien jaar. Hou geen verhaal over dat het allemaal van Europa moet, maar benadruk wat je zelf wil. Vervolgens moet er op gebiedsniveau gezamenlijk naar oplossingen worden gezocht. Het motto van het kabinet is bruggen slaan; op dit dossier is dat belangrijk."

Senegalese rijstboeren binden de strijd aan met verzilting

ACHTERGROND

DOOR SOULEYMANE FAYE

Door het toenemende zoutgehalte van de bodem waren veel boeren in de Senegalese Boyard-vallei gestopt met de rijstteelt. Vijf dorpen in de vallei willen niet langer afhankelijk zijn van geïmporteerde rijst en gaan het gewas opnieuw verbouwen.

"De landbouwproductie zit hier al jaren in de lift, dankzij de heropleving van de rijstteelt", zegt Marie Sagne uit Boyard Niodiome trots.

Door de inspanningen van een project rond kleinschalige irrigatie, met de steun van de Afrikaanse en de Islamitische Ontwikkelingsbank, konden boeren opnieuw rijst aanplanten.

Het project liet een dam tegen het zout bouwen rond het dorp, waardoor de productiviteit van veel in onbruik geraakte velden steeg. Sinds 2006 kregen lokale boeren ook kwaliteitsvolle zaden, meststoffen en technische opleidingen.

"Boeren hebben nieuwe technieken omarmd en wij steunen hen", verklaart Jean-Paul Bampouky als hoofd van het Regionale Bureau voor Landbouwontwikkeling in Fatick, een van de agentschappen dat mede zijn schouders onder het project zet.

Zelfvoorzienend

In het kader van het project hebben 420 rijstboeren uit 5 dorpen zich verenigd in een comité, onder leiding van Ibrahima Faye. 80 procent van de leden zijn vrouwen. Ze betalen het equivalent van 8 euro per jaar en krijgen in de plaats zaaigoed en meststoffen voor hun velden. De totale oppervlakte in de vallei waarop rijst wordt geteeld, ging van 10 hectare in 2006 naar 25 hectare in 2007.

Met hulp van een project rond kleinschalige irrigatie konden Senegalese boeren opnieuw rijst aanplanten. Foto ANP

"In 2004 oogsten we nog net geen 500 kilogram rijst per hectare. Met de technische trainingen zaten we aan 3,5 ton rijst per hectare in 2006 en zelfs 4 ton in 2008", vertelt Faye. "Sommige gezinnen hoeven al jarenlang geen ingevoerde rijst meer te eten: de lokale oogst is voldoende om in al hun noden te voorzien."

"We zijn bijna zelfvoorzienend in rijst", stelt ook Mamadou Camara van het project in Fatick. "In 2013 zullen we dit consolideren door nog eens 200 hectare bijkomende velden in gebruik te nemen."

Trekker

Er wordt ook halsreikend uitgekeken naar de aanleg van landwegen in de vallei, de bouw van een opslagplaats en de aankoop van een trekker in 2013.

"Door de knappe resultaten heeft de Afrikaanse Ontwikkelingsbank, dat het project financierde tussen 2006 en 2010, beslist om haar steun aan het programma in 2013 uit te breiden", aldus Camara. De Islamitische Ontwikkelingsbank blijft het project financieren tot 2015.

"We hebben nog een tekort aan landbouwmateriaal. Met een trekker zullen we niet alleen voldoende rijst produceren om zelf van te eten, maar kunnen we ook een overschot verkopen", zegt Mame Mor Ndiaye, een boer uit Dack.